

The background features a pair of scales of justice, rendered in a light green, semi-transparent style. The scales are positioned on the left side of the frame, with the pans hanging from a central vertical beam. The overall aesthetic is clean and professional, with a color palette dominated by various shades of green and white. The text is centered on the right side of the image.

FC5047 Právní nauka

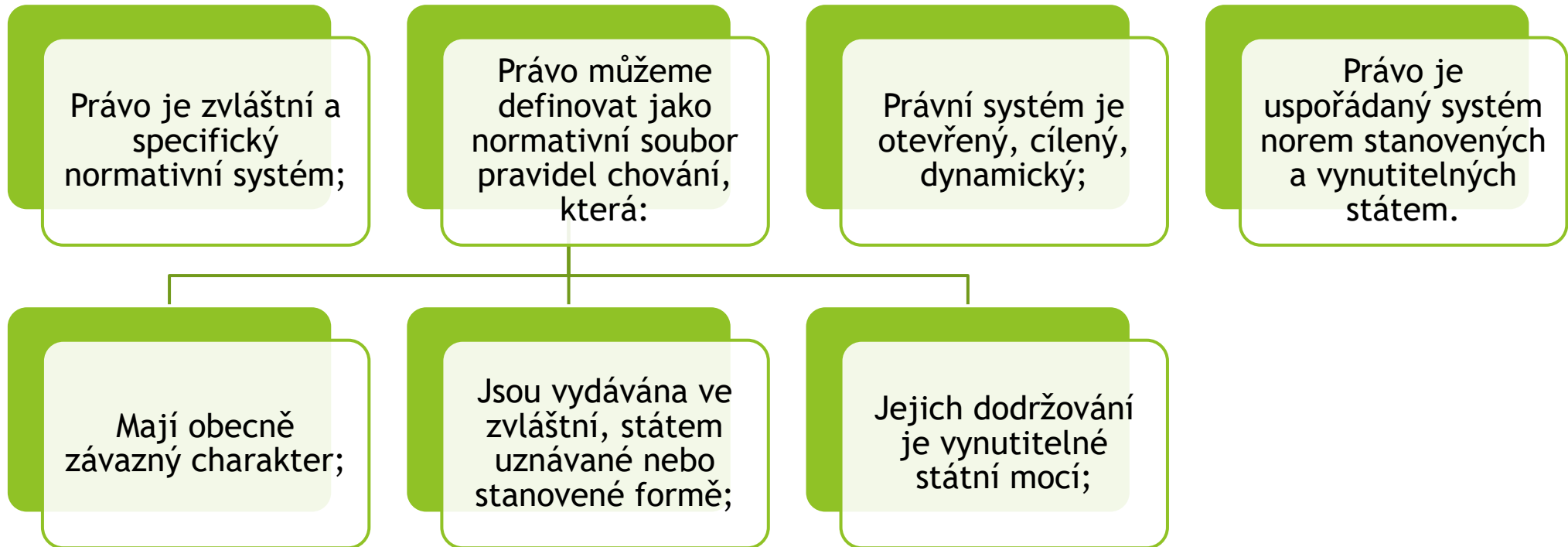
1

Obsah přednášek

1. Obecně k pojmu právo
2. Právní normy
3. Právní vztahy a právní odpovědnost
4. Právní systém
5. Základy práva ve vztahu ke školní praxi
6. Právní předpisy vztahující se ke školní praxi
7. Řešení jednoduchých právních problémů v souvislosti se školní praxí

POJEM PRÁVO

Funkce práva ve společnosti

- ▶ **Funkce regulační** - právo usměrňuje chování člověka, přikazuje mu co smí a co ne, co může a musí;
- ▶ **Funkce informační** - vyhlášení a zveřejnění zákonů a ostatních právních norem poskytuje občanům informace o jejich právech a povinnostech a o náležitém chování;
- ▶ **Funkce motivační** - seznámení se s právními normami motivuje člověka k chování v souladu s právem;
- ▶ **Funkce preventivní (výchovná)** - přesné vymezení práv a povinností působí jako prevence protiprávního jednání;

Vztah práva a ostatních normativních systémů

- ▶ Spolu s právem působí politika, náboženství, morálka, pravidla slušného chování a řada jiných dílčích normativních systémů;
 - ▶ Působí ve shodě - co právo sankcionuje jako protiprávní, morálka odsuzuje jako nemorální;
 - ▶ Působí protikladně - co právo sankcionuje, to veřejné mínění schvaluje;
- ▶ Vztah práva a morálky

- ▶ Právo je institut nepoměrně mladší než morálka;
- ▶ Právo je souhrn norem chování vydaných státem, morálka je ve své struktuře daleko bohatší - obsahuje názory představy, pocity a morální přesvědčení, morální pravidla chování apod.;
- ▶ Projevem práva jsou právní akty - zákon, smlouva, rozsudek soudu apod., projevem morálky je především veřejné mínění;
- ▶ Morální normy pokrývají mnohem širší oblast společenských vztahů než právo;
- ▶ Právní normy jsou přesné a konkrétně vymezené, morální normy jsou daleko nejčitelnější;
- ▶ Chování podle práva je vynutitelné státní mocí;

PRÁVO OBJEKTIVNÍ a subjektivní

- ▶ **Právo objektivní** - existující soubor platných právních norem - tedy právo psané;

(LAW) - právo jako zákon, precedens = objektivní;

- ▶ **Právo subjektivní** - možnost subjektu chovat se určitým způsobem a vyžadovat totéž od jiných, tedy jako určitý nárok subjektu;

(RIGHT) - právo jako nárok, oprávnění = subjektivní;

- ▶ **OBJEKTIVNÍM PRÁVEM** - rozumíme uspořádaný soubor platných právních norem určitého státu - dává odpověď na otázku „co je právo“;
- ▶ **SUBJEKTIVNÍM PRÁVEM** - rozumíme oprávnění subjektu chovat se podle práva. Je to míra faktické možnosti chování subjektu. Struktura subjektivního práva zahrnuje, jak samotnou možnost chování, tak tomu odpovídající právní povinnost jiného právního subjektu.
 - ▶ Právo chovat se způsobem stanoveným objektivním právem;
 - ▶ Právo požadovat chování podle práva od ostatních subjektů;
 - ▶ Možnost dovolat se použití státního donucení v případě, že by se třetí subjekt nechoval v souladu s právem;
- ▶ Platné právo - de lege lata;
- ▶ Do budoucna regulované společenské vztahy - de lege ferenda;
- ▶ **PRÁVNÍ VĚDOMÍ** - je souhrnem právních názorů a představ lidí o právu, ve kterém se odráží jak jejich vztah k právu, poznání a hodnocení práva, tak i jejich požadavky na právo, na jeho tvorbu, aplikaci a realizaci v životě společnosti;

Právní kultury

- ▶ **Kontinentální evropský typ** - uplatňuje se v evropských státech mimo Anglii a dále v převážné většině zemí na ostatních kontinentech, které byly dříve državami těchto evropských států. Hlavním pramenem práva je zákon.
- ▶ **Angloamerický typ** - který vznikl v Anglii a uplatňuje se v převážné většině těch mimoevropských zemích, které dříve byly britskými koloniemi. Hlavním subsystemem s jistými zvláštnostmi je zde právo USA. Hlavním pramenem práva je soudní precedent.
- ▶ **Islámský typ** - islámská právní kultura je dělena na okruh práva sunnitského a okruh práva šíitského. Právo šíitské je uplatněno pouze v Iráku a Íránu, ale právo sunnitské je užíváno ve všech dalších islámských zemích. Právo tvoří součást náboženského systému.
- ▶ Právo Evropské unie.

PRAMENY PRÁVA - OBJEKTIVNÍHO

Pramen práva - označuje státem stanovený nebo uznaný způsob vnějšího vyjádření právní normy, právního pravidla chování.

Normativní akty

- ▶ Právní normativní akty jsou výsledky činnosti orgánů veřejné moci a správy obsahující právní normy.
- ▶ Tz. právní předpisy (právní řád, zákony a jiné právní předpisy, obecně závazné právní předpisy).
- ▶ Normativní akt nižšího stupně právní síly nesmí obsahově odporovat normativnímu aktu vyššího stupně právní síly.

- ▶ Prvotní normativní akty - zákony; vyhlášky;
- ▶ Odvozené (sekundární) normativní akty - vydávají se v mezích primárních normativních aktů;
- ▶ Sbírka zákonů České republiky; základním druhem normativních aktů jsou zákony,
- ▶ Pojem:
 - ▶ kodex (zákoníky - systematicky uspořádány normy celého určitého odvětví práva);
 - ▶ novela (zákon, jímž se pouze mění jiný zákon);
 - ▶ nepřímá novela (zákon, jímž se věcně vlastně mění nebo doplňuje jiný zákon);
 - ▶ ústavní zákon (odlišují se formou a způsobem přijetí); viz čl. 39 odst. 4 Ústavy: „(4) K přijetí ústavního zákona a souhlasu k ratifikaci mezinárodní smlouvy uvedené v čl. 10a odst. 1 je třeba souhlasu třípětinové většiny všech poslanců a třípětinové většiny přítomných senátorů.“
 - ▶ Ústava - je druh ústavního zákona; rigidní (tuhé); flexibilní (pružné);

Obyčej

- ▶ Obyčeje jsou oficiálně nepsaná pravidla chování, ale existují soukromě psané sbírky obyčejových pravidel.
- ▶ Předpoklad - dlouhotrvající faktické masové uskutečňování určitého chování a tomu odpovídající podvědomí o jeho zachování a závaznosti; určitost obyčeje - možnost konkrétně stanovit jeho obsah; je zapotřebí, aby státní orgány aplikovaly obyčejová pravidla a aby se uplatňovalo státní donucení při jejich porušení;

Precedent

- ▶ Individuální právní akt, a to soudní rozhodnutí nebo kat jiného státního orgánu, který nazývá normativního významu, jestliže se jím řeší případ dosud právními normami neregulovaný. První rozhodnutí se stává precedentem práva.

Normativní smlouva

- ▶ Smlouva je shodný projev vůle dvou nebo několika subjektů je zpravidla právní skutečností a jako taková jen zakládá, mění nebo ruší individuální právní vztah a nemá tedy obecný normativní význam.
- ▶ Roli pramene práva má, když její ustanovení jsou obecná a regulují závazně celou skupinu právních vztahů, které se musí utvářet v souladu s takovou smlouvou - normativní smlouva. (Mezinárodní smlouva, Rozhodnutí, nález a usnesení Ústavního soudu);

► Jiné druhy pramenů práva:

- Obecné zásady právní - interpretační pravidla; pramenem práva jsou výjimečně, jsou-li jako pramen práva výslovně označeny;
- Přirozená spravedlnost - institut anglického práva - soustava právních zásad, podle nichž angličtí soudci korigovali rozhodnutí domorodých soudů v Africe (trest má být přiměřený; rozhodnutí přiměřeně odůvodněno; nikdo nemůže být soudce ve své věci apod.);
- Ekvita (spravedlnost) a rozum - pramen práva v Anglii - soudce, který rozhoduje dosud neřešený případ, rozhoduje podle zásad spravedlnosti a rozumu, jak je chápe on sám; prvky ekvity jsou praktické např. arbitráž;
- Právní literatura - má vliv na tvorbu práva (Anglie - některá starší právní literární díla mají povahu pramene práva; kontinentální evropský systém je více pod politickým vlivem, což se někdy projevuje v nízké odborné úrovni právních předpisů a jejich časté změně);
- Normativní odkazy na mimoprávní chování - právní norma je obecná a nemůže předvídat všechny možné eventuality - proto samotná norma často odkazuje na mimoprávní pravidla chování např. dobré mravy, dobrá víra, obchodní zvyklosti; tato pravidla jsou pramenem práva pouze ve vztahu ke konkrétní právní normě, která na ně odkazuje;

Prameny práva České republiky

▶ **Normativní akty, tj. právní předpisy.**

- ▶ Podle toho, kdo má pravomoc vydávat normativní akty;
- ▶ Podle toho, zda jde o prvotní nebo odvozené normativní akty;
- ▶ Podle stupně právní síly;

V ČR pravomoc vydávat normativní akty mají tyto orgány:

- ▶ Parlament ČR, popř. Senát Parlamentu;
- ▶ Určité orgány výkonné moci, vláda, ministerstva, ústřední správní úřady, Česká národní banka, Nejvyšší kontrolní úřad;
- ▶ Orgány územních samosprávních celků a státní správy (veřejné správy);

Druhy normativních aktů

- ▶ **Zákonodárné akty**, tj. zákony včetně ústavních zákonů, zákonná opatření Senátu;
- ▶ **Normativní akty**
 - ▶ Nařízení vlády;
 - ▶ Právní předpisy vydávané ministerstvy a jinými úředními správními úřady a Českou národní bankou („vyhláška“);
- ▶ **Územní normativní akty orgánů samosprávy a státní správy**
 - ▶ Obecně závazné vyhlášky kraje, obecně závazné vyhlášky obce;
 - ▶ Nařízení kraje, nařízení obce;

Sbírka zákonů;

Věstník právních předpisů kraje;

▶ **Mezinárodní smlouvy**

Považují se za pramen vnitrostátního práva ČR, pokud jsou schváleny Parlamentem a jsou ratifikovány a vyhlášeny (čl. 10 Ústavy). Jsou bezprostředně závazné a mají přednost před zákonem.

Mezinárodní smlouvy se uveřejňují ve „Sbírce mezinárodních smluv“.

▶ **Rozhodnutí Ústavního soudu** mají význam na úrovni pramenů práva. Vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná pro všechny orgány a osoby.

- ▶ Nálezy - jimiž Ústavní soud rozhoduje o zrušení zákonů a jiných právních předpisů či jejich jednotlivých ustanovení pro rozpor s pramenem práva vyšší právní síly.
- ▶ Ostatní nálezy popřípadě usnesení Ústavního soudu.

Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu;

Prameny unijního práva

Primární právo - je obsaženo ve Smlouvě o Evropské unii, v Amsterodamské smlouvě, ve Smlouvě z Nice ...

Sekundární právo - rozhodnutí Evropské rady, a dále tzv. společné postupy a společné postoje, o kterých rozhoduje a provádí je rovněž Evropská rada.

- **Nařízení** - je po svém vstupu v platnost závazné a vykonatelné ve všech členských státech - všechny orgány členských států, jakož i občané těchto států jsou povinni se nařízením řídit. Úřední věstník Evropské unie a ve sbírkách právních předpisů jednotlivých členských zemí.
- **Směrnice** - stanoví pouze určitý cíl jehož je třeba dosáhnout a zůstává na členských státech, jakými právními předpisy - tzv. implementace.
- **Rozhodnutí, doporučení a stanoviska.**

Obecné zásady právní, soudcovské právo.

PRAMENY PRÁVA - SUBJEKTIVNÍHO

Subjektivním právem označujeme možnost subjektu chovat se podle práva a žádat totéž po ostatních. Prameny subjektivního práva se nazývají právní skutečnosti.

PRÁVNÍ SKUTEČNOST - je taková skutečnost, která podle zákona samotného musí nastat, aby se někdo stal subjektem práv a povinností, které jsou obecně stanoveny v zákoně.

- ▶ **Autonomní právní skutečnosti** - skutečnosti spočívající ve volném chování lidí, s nímž právní norma spojuje vznik právních následků - nazývají se úkony (**úkony právní, úkony protiprávní**).
- ▶ Právní skutečnosti na lidské vůli nezávislé - **konstitutivní rozhodnutí úředních orgánů, právní události** (požár, smrt, narození ...), **jiné v zákoně stanovené skutečnosti** (nález ztracené věci, hlasování, odvracení někomu jinému hrozící škody, ...).

Pojem právní normy

Právní norma je vydaná státem v určité formě:

- ▶ Psaná;
- ▶ Veřejně dostupná, může se s ní každý seznámit;
- ▶ Je jedním z pramenů práva, tj. právní norma je vždy určitým systémovým prvkem pramene práva.

- ▶ HYPOTÉZA - podmínka realizace normy;
- ▶ DISPOZICE - vlastní pravidlo chování;
- ▶ SANKCE - následky nezachování normy;

§ 312 Teror

(1) Kdo v úmyslu poškodit ústavní zřízení České republiky jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na patnáct až dvacet let, popřípadě vedle tohoto trestu též propadnutím majetku, nebo výjimečným trestem.

(2) Příprava je trestná.

Hypotéza - podmínka úmyslného poškození ústavního zřízení republiky;

Dispozice - úmyslně usmrtí;

Sankce - potrestáním odnětím svobody na patnáct až dvacet let, ...;

Struktura norem
práva

DRUHY SANKCÍ

- ▶ Absolutně určité - stanoví se určitý druh a výměra trestu;
- ▶ Relativně určité - újma se může pohybovat v určitém rámci (od ... do);
- ▶ Sankce neurčité - bude potrestán přiměřeně;

Druhy právních norem

- ▶ podle právní síly;
- ▶ podle orgánu, který je vydal -
 - ▶ prvotní, druhotné,
- ▶ podle povahy hypotézy (obecné, speciální),
- ▶ podle povahy dispozice (kogentní, dispozitivní),
- ▶ podle právního odvětví -
 - ▶ **Soukromé právo** - upravuje vztahy subjektů občanské společnosti na principu jejich vzájemné rovnosti a nezávislosti;
 - ▶ **Veřejné právo** - tvoří právní normy, které upravují vztahy mezi státem jako nositelem státní moci a občany, resp. Právníckými osobami působícími v rámci tzv. občanské společnosti;
- ▶ podle metody úpravy (normy hmotného práva, normy procesního práva),
- ▶ podle působnosti (časová, místní, osobní),
- ▶ právní normy odkazující a blanketové,
- ▶ zmocňovací právní normy (generální, konkrétní),
- ▶ kolizní právní normy,

Platnost, účinnost a působnost právní normy

- ▶ **PLATNOST** - představuje právně normativní existenci právní normy, skutečnost, že tato norma je součástí platného právního řádu.
 - ▶ Musí být vydána příslušným orgánem v mezích jeho pravomocí;
 - ▶ Musí být vyjádřena v náležité formě;
 - ▶ Musí být vyhlášena způsobem stanoveným v zákoně.
- ▶ **ÚČINNOST** - znamená, že z ní jejím adresátům vznikají práva a povinnosti, tj. nastupují její právní účinky.
 - Legisvakance - doba mezi platností a účinností právní normy.
 - Retroaktivita - zpětná účinnost práva.
- ▶ **PŮSOBNOST** - určuje meze, v jakých se právní norma použije.
 - ▶ Věcná;
 - ▶ Časová;
 - ▶ Místní;
 - ▶ Osobní;

System práva

Ústavní právo

Správní právo

Trestní právo

Občanské právo

Další odvětví práva

- Obchodní právo
- Pracovní právo
- Rodinné právo
- Mezinárodní právo soukromé
- Mezinárodní právo obchodní atd.

Základní rozčlenění práva

**Právo
mezinárodní;**

**Právo
národní;**

Členění práva z hlediska vztahů

Veřejné - vyjadřuje nadřazenost veřejné moci v určitých vztazích vůči ostatním subjektům;

Soukromé - odpovídá vztahům rovnosti subjektů;

Členění práva z hlediska funkcí právních úprav ve vzájemných relacích právních norem

Právo hmotné - právní normy obsahující práva a povinnosti subjektů.

Právo procesní - upravuje postupy, jejichž výsledkem je vydání veřejnoprávního aktu (normativního nebo aplikace práva v individuálních případech).

Zdroj:

Boguszak, J., Čapek, J., & Gerloch, A. (2004). *Teorie práva* (2., přeprac. vyd). ASPI. <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:8dc51270-5c50-11e5-bc53-005056827e52>

Gerloch, A. (2013). *Teorie práva* (6., aktualiz. vyd). Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.
<http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:50a63500-cda1-11ea-b7a2-005056827e51>

Froněk, V. (2019). *Vybrané problémy ze základů teorie práva* (7. doplněné vydání). Armex Publishing.